

VOORBEELD VAN TOEKOMSTIGE WATERBERGING IN RIVIERENGEBIED

‘Groene rivier’ in KAN-gebied slaat twee vliegen in één klap

Een ruimtelijk kader waarin in- en extensieve landbouw een eigen plek hebben, waar watergerichte recreatie in een hoogdynamische stedelijke context gerealiseerd wordt met daarnaast een dynamische riviernatuur van formaat. Dit alles in combinatie met de mogelijkheid van een rivierafvoer van 18.000 kubieke meter per seconde. Het klinkt haast te mooi om waar te zijn. Maar toch is bovenstaande wel degelijk mogelijk, denkt Alterra-onderzoeker dr. Henk Wolfert die voor Staatsbosbeheer de visie ‘Lonkend Rivierenland’ voor het Knooppunt Arnhem-Nijmegen (KAN-gebied) concreet uitwerkte en daarmee de discussie over waterberging en retentie nieuw leven inblaast.

In ‘Lonkend Rivierenland, klaar voor de toekomst’ heeft Staatsbosbeheer haar visie op het Nederlandse rivierengebied uitgewerkt. De organisatie heeft de visie ontwikkeld vanuit haar medeverantwoordelijkheid voor het gebied als terreinbeheerder. Ook wilde de organisatie als maatschappelijke instantie een bijdrage leveren aan de besluitvorming rond de Planologische Kernbeslissing (PKB) Ruimte voor de Rivier.

Wanneer Staatsbosbeheer in de discussies rond deze besluitvorming haar visie presenteerde, werd zij vaak geconfronteerd met vragen als ‘Hoe ziet dat eruit?’, ‘Hoe hoog worden de dijken dan?’ en ‘Is de visie rivierkundig gezien wel mogelijk?’. Alterra werd daarom gevraagd de visie van Staatsbosbeheer voor het KAN-gebied zo concreet mogelijk te maken.

Veiligheid en ontwikkeling

Bestuurders in het KAN-gebied staan voor de uitdaging de veiligheid in het gebied bij een toekomstige rivierafvoer van 18.000 kubieke meter per seconde te waarborgen terwijl de verstedelijking oprukt.

Het plan dat Alterra in samenwerking met WLDelft Hydraulics in dit licht voor het gebied ontwierp, is een inrichting van het landschap met het oog op de lange termijn. Daarnaast werd het principe van de ‘groene rivier’, oftewel bergende stroming, vergeleken met retentie. Een ‘groene rivier’ is een rivierverruimende maatregel, bedoeld om de afvoercapaciteit van de rivier te vergroten (zie ook H₂O nr. 24/2003).

Het plan omvat drie zeer verschillende deelgebieden: Rijnstrangen, Lingewaarden-

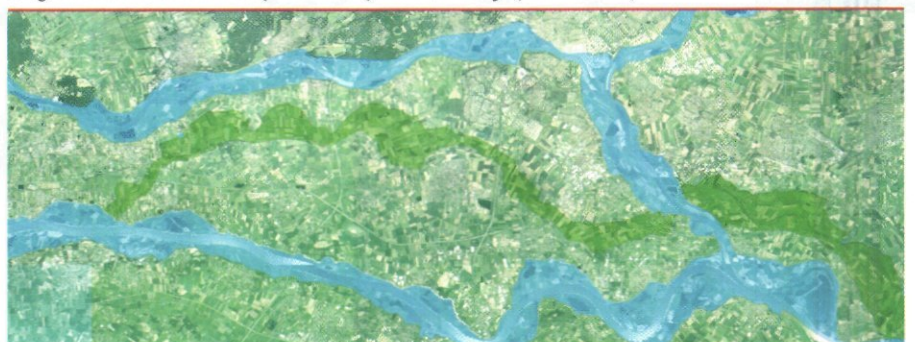
Oost en Lingewaarden-West. De Rijnstrangen is een natuurlijk gebied met een dynamische riviernatuur. Lingewaarden-Oost, dat tussen Arnhem en Nijmegen ligt, is sterk verstedelijkt en Lingewaarden-West, het gebied tussen Elst en Ochten, is een open rivierenlandschap met landbouw. “Het feit dat de open structuur van het landschap zo gewaardeerd wordt, betekent niet dat er niets kan”, aldus Wolfert. Hij ziet namelijk wel degelijk mogelijkheden voor een herinrichting van het gebied waarbij het principe van de ‘groene rivier’ een prominente plaats inneemt, ook met het oog op de urbanisatie van het rivierengebied. “Misschien komen we er over 50 jaar achter dat hogere dijken in combinatie met retentie en noodoverloop niet de beste oplossing is en dan is die ruimte er niet meer.”

Met zijn plan denkt Wolfert twee vliegen in één klap te slaan: veiligheid en ontwikkeling van het landschap. “In de aquatische delen van het Rijnstrangen-gebied is sinds

Zo zou het Rijnstrangengebied er in de toekomst uit kunnen zien.

De ‘groene rivier’ tussen de Waal (in het zuiden) en de Neder-Rijn (in het noorden).

1960 de rivierdynamiek helemaal verdwenen. Dat is moeras geworden. Met het principe van bergende stroming wordt het overtollige water afgevoerd én krijg je die dynamiek weer terug.” Maar de ‘groene rivier’ biedt ook ruimte aan recreatie en woningen, zegt Wolfert. “Je kunt het gebied verbinden met de Veluwe door langeafstandspaden aan te leggen. Dan geef je het een landelijke recreatieve functie. En door verder te gaan met de plannen voor Park Overbetuwe, met ruimte voor spontaan gevormde natte natuurterreinen, wordt een groene schakel gevormd tussen Arnhem en Nijmegen en versterken natuurontwikkeling en woningbouw elkaar hier.”

Reserveren

Wolfert noemt het principe van bergende stroming robuuster dan retentie. “Het is een natuurlijk systeem. Het is veerkrachtig en flexibel en het werkt altijd, want het loopt mee met het riviersysteem. Retentie luistert nauw. Je loopt altijd het risico dat het gebied niet op tijd wordt opengezet. Een ‘groene rivier’ zet bewoners aan het denken voor wat landinrichting betreft. Wanneer een gebied eens in het jaar onder water staat, zal niemand het in zijn hoofd halen er te gaan bouwen. Bij retentie wordt rekening gehouden met het onderlopen van het gebied van eens in de 600 jaar. Dan wordt zo’n gebied na verloop van tijd toch wel verleidelijk.” Wolfert twijfelt of zijn plannen ooit verder zullen komen dan de tekentafel. “Het is natuurlijk een spectaculair verhaal. Toch wordt er serieus naar geluisterd. Maar er zijn voor- en tegenstanders. Voor het PKB Ruimte voor de Rivier zijn de voorbereidingen in volle gang. Daar zijn al hele trajecten voor afgelegd. En ook de discussie over noodoverloop loopt al een tijd. Bij de beleidsmakers heerst nu een houding van dat er maar eens iets moet gebeuren. Dus ik zie dit plan niet een-twee-drie gerealiseerd.” Toch is Wolfert optimistisch. “Ik merk dat wanneer ik mijn verhaal ergens gehouden heb, mensen zich realiseren dat ondanks retentie en noodoverloop, een ‘groene rivier’ en de ruimte daarvoor misschien toch nodig zijn. Wanneer zij gaan nadenken over het reserveren van die gebieden, hebben we al veel gewonnen.”

**Foto's: Rik Olde Loohuis /
Janneke Roos-Klein Lankhorst**